

## Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni kl. 5 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner.*

*Närvarande: herrar Mannheimer, Larsson i Västerås\*), Clason, Bellinder, Hellberg, K. J. Ekman, von Geijer, von Mentzer, Olof Olsson, greve Alexander Hamilton\*), von Zweigbergk, Janson i Kungsör, Hallén, Jansson i Edsbacken\*), Sterne, Hildebrand, von Sneidern, Magnusson i Kalmar, Sundberg\*) och Norman.*

\*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning har från båda kamrarna hänvisats en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 290, däri Kungl. Maj:t under åberopande av det vid propositionen fogade utdrag av i statsrådet fört protokoll över civilärenden den 16 april 1918 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

2:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862,

3:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

*Bihang till riksdagens protokoll 1918. 5 saml. 16 häft. (Nr 18.)*

4:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862,

5:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863,

6:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862 och

7:o) lag om ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913.

Lydelsen av ifrågakvarande förslag återfinnes i utskottets utlåtande sid. 22—54.

Vad beträffar de skäl Kungl. Maj:t anfört till stöd för förslagen hänvisas till ovannämnda i statsrådet förda protokoll.

I sammanhang med den kungl. propositionen har utskottet till behandling förehåft följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

*dels* motionerna inom första kammaren:

nr 161 av herr *Sandler*;

nr 165 av herr *Olof Olsson*, samt

nr 171 av herrar *Clason*, *K. J. Ekman*, *v. Geijer*, *Dahl*, *Ollas A. Ericsson* och *Widell*;

*dels ock* motionerna inom andra kammaren:

nr 393 av herr *Sterne*;

nr 395 av herrar *Hansson* i Stockholm och *Möller*;

nr 398 av herrar *Vennerström*, *Johansson* i Sollefteå, *Eronn*, *Karlsson* i Sandviken, *Berglund*, *Werner*, *Ericson* i Funäsdalen, *Hage*, *Lövgren*, *Månsson* i Hagsåström och *Hansson* i Mora;

nr 399 av herrar *Vennerström*, *Lövgren*, *Eronn*, *Hage*, *Johansson* i Sollefteå, *Månsson* i Hagsåström, *Berglund*, *Werner*, *Ericson* i Funäsdalen och *Hansson* i Mora;

nr 401 av herr *Norman*;

nr 402 av herrar *Magnusson* i Tumhult och *Räf*;

nr 403 av herr *Hildebrand*, samt

nr 416 av herr *Adelswärd*.

Av förenämnda motioner ansluta sig de av herrar *Sandler*, *Olof Olsson*, *Sterne*, *Hansson* i Stockholm och *Möller* samt *Vennerström* m. fl., vad beträffar motionen nr 398, till Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition och åsyfta mer eller mindre väsentliga ändringar i eller tillägg till densamma.

Herr Sandler hemställer, att riksdagen måtte besluta sådan förändring uti § 12 av förordningen om kyrkostämman samt kyrko- och skolråd, att bestämmelserna om tid och sätt för kungörande av kyrkostämman må bli i alla tillämpliga delar lika med motsvarande bestämmelser för kommunalstämma.

*Herr  
Sandler's  
motion*

I herrar Olof Olssons samt Hanssons i Stockholm och Möllers lika-lydande motioner föreslås sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att rösträtt för sterbhus avskaffas samt rösträtt i stället tillerkännes myndig delägare i sterbhus.

*Herrar Olof  
Olssons samt  
Hanssons i  
Stockholm  
och Möllers  
motioner.*

Av herr Sterne i hans motion framlagda förslag äsyfta *dels* borttagande av den i Kungl. Maj:ts proposition intagna bestämmelsen, att kommunalnämnden skall avgiva yttrande över ärenden, som beretts annorledes än genom kommunalnämnden, *dels* avslag å de nya bestämmelserna om kvalificerad majoritet, *dels* ock obligatoriskt införande av kommunalfullmäktige i kommuner med över 3,000 invånare.

*Herr Sterne's  
motion.*

Motionären hemställer, att, med bifall till förslaget i övrigt, i Kungl. Maj:ts proposition nr 290 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, följande ändrade lydelse måtte beslutas i nedanstående §§.

### § 18.

De ärenden, som å kommunalstämma till avgörande företagas, skola förut vara vederbörligen beredda av kommunalnämnden eller annan av kommunen tillsatt nämnd eller styrelse, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer.

Val må dock kunna av kommunalstämma förrättas utan föregående beredning. Lag samma vare, där ärende kräver skyndsam handläggning och icke avser utgift eller avhändande av kommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon kommunens rättighet.

Skola två eller flera personer utses för särskild beredning. varom ovan omförmäles, sker valet proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade kommunmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

## § 21.

Mom. 1. Sedan överläggningarna förklarats — — — — eller nej besvarats.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna enligt den vid omröstningen följda röstgrund. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

- a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;
- b) beviljande av anslag — — — behov;
- c) beviljande av anslag — — — upplåning;
- d) upptagande eller förnyande av lån — — — av borgen;
- e) förändring, jämlikt § 27, i sättet för utövande av den kommunalstämman tillkommande beslutanderätt.

Mom. 3. Beslut om beviljande — — — upplåning därav ske.

## § 27.

Mom. 1. Uti kommun med över 3,000 invånare skall åt fullmäktige överlåtas, att med kommunalstämmans rätt handlägga och avgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, med de villkor och undantag här nedan sägs.

Mom. 2. I kommun med 3,000 invånare eller därunder må det på kommunalstämman ankomma, huruvida den vill åt fullmäktige sin beslutanderätt överlåta.

Sådant beslut skall hos Konungens befallningshavande ofördröjligen anmälas. Förslag om detsammans upphävande må icke väckas förrän fyra år efter beslutets fattande.

Om den röstövertikt, vilken till beslut i omförmälda frågor erfordras, stadgas i § 21 mom. 2.

Herr Ven-  
nerströms  
m. fl. motion  
nr 398

Herr Vennerström m. fl. föreslå i motionen nr 398 dels införande av allmän kommunal rösträtt, dels borttagande ur kommunalförfattning

garna av utskyldsstrecket, *dels* införande av begränsning av den kommunala rösträtten till den kommun, inom vilken vederbörande är mantalsskriven, utom vad beträffar ärenden, som angå i mantal satt jord, *dels* avskaffande av stadgandena om kvalificerad majoritet för beslut om inköp av fast egendom samt om anslag för nya ändamål och behov, *dels ock* avslag å i propositionen föreslagen ny bestämmelse om sådan majoritet för beslut om anslag, vilka förutsätta ökning av kommunalskatten.

Motionärerna hemställa sålunda, att riksdagen måtte antaga regeringens förslag i följande ändrade lydelse:

## Förslag

till

## L a g

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas — — — — — ändrade lydelse (= regeringens förslag).

### § 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut tillkommer med inskränkning, varom stadgas i § 9, svensk underåtte från och med kalenderåret efter det, varunder han uppnått tjuguetå års ålder, därest han

- a) är medlem av kommunen,
- b) icke är omyndig förklarad, och
- c) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

### § 9.

Ingen må, utöver vad i § 10 mom. 2 sägs, utöva rösträtt i annan kommun än den, varest han är mantalsskriven.

### § 10.

Mom. 1. I överläggningar — — — — — rösttherättigade (= regeringens förslag).

Mom. 2. Angår ärende endast i mantal satt jord tillkommer talan och rösträtt allenast dem, som sådan jord innehava (d. v. s. brukaren).

I ärende, som nu sägs, tillkommer talan och rösträtt jämväl medlem av kommunen som icke är där mantalsskriven, ävensom omyndig, bolag och oskiftat dödsbo. För omyndig — — — — ombud utse (= regeringens förslag).

§ 11 (= regeringens förslag).

§ 14.

Sedan taxeringslängden för allmänna bevillningen blivit för året upprättad, skall kommunalnämnden enligt bifogade formulär litt. A upprätta en längd upptagande dels kommunens samtliga medlemmar, som äga rösträtt, dels dem som i ärende rörande i mantal satt jord äga rösträtt, och särskilt angående vilka, som under kalenderåret uppnå myndig ålder, jämte summa dels för kommunens personligt röstberättigade medlemmar, dels för de medlemmar, som äga rösträtt för i mantal satt jord. An-teckning — — — — beröres (= regeringens förslag).

Äro i kommun — — — — företedda (= nuvarande lydelse).

§§ 16, 17, 18 och 19 = regeringens förslag.

§ 21.

Mom. 1. Sedan överläggningen — — — — ordföranden biträder (= regeringens förslag).

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet;

b) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

c) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande, eller ingående av borgen;

d) överlåtande som i § 27 sägs av kommunens beslutanderätt åt fullmäktige, därest kommunens invånarantal icke överskrider 1,000.

Mom. 3 = mom. 4 i regeringens förslag.

Mom. 4 = mom. 5 i regeringens förslag.

§ 27 = regeringens förslag.

§ 29.

Mom. 1 = regeringens förslag.

Mom. 2 = regeringens förslag.

Mom. 3. Äro i kommun flera valdistrikt, äger röstberättigad valrätt utöva allenast vid valförrättningen inom det valdistrikt, där han är mantalsskriven.

Mom. 4 = regeringens förslag.

Mom. 5 = regeringens förslag.

§§ 30 och 32 = regeringens förslag.

### § 36.

Mom. 1 = regeringens förslag.

Mom. 2 = regeringens förslag.

Mom. 3 = regeringens förslag.

Mom. 4. Kommunalfullmäktige — — — — — sker öppet.

Till beslut i sådana uti § 21 mom. 2 a) b) och c) angivna frågor  
— — — — fullmäktiges beslut.

I övrigt — — — — stadgat är.

§§ 38, 40, 42 och 48 och slutstadgandena (= regeringens förslag).

Formulär litt, A (= regeringens förslag).

## Förslag

till

## L a g

angående ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse  
i stad den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas — — — — — ändrade lydelse (= regeringens  
förslag):

§ 7 (= regeringens förslag).

### § 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer, med inskränkning varom stadgas i § 10,

svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguetå års ålder, därest han

- a) är medlem av kommunen,
- b) icke är omyndig förklarad, och
- c) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

#### § 10.

Ingen må utöva rösträtt i stadens allmänna angelägenheter uti annan kommun än den, varest han är mantalsskriven.

#### § 11 (= regeringens förslag).

#### § 13.

Sedan taxeringslängden för allmänna bevillningen blivit för året upprättad, skall magistraten upprätta en längd, upptagande stadens samtliga röstägande medlemmar och särskilt angivande vilka som under kalenderåret uppnå myndig ålder, jämte summa för i staden röstberättigade. Anteckning — — — — framlagd (= regeringens förslag).

Innan något — — — — företedda (= nuvarande lydelse).

#### §§ 16 och 17 (= regeringens förslag).

#### § 18.

Mom. 1. = regeringens förslag.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhåndande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet;

b) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom uppläning;

c) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning i tiden för erhållet låns återbetalande, eller ingående av borgen.

Mom. 3. = regeringens förslag mom. 4.

Mom. 4. = regeringens förslag mom. 5.

§§ 24, 25, 28, 41 och 56 samt slutstadgandena (= regeringens förslag).



## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i  
Stockholm den 23 maj 1862.

Häri genom förordnas — — — — ändrade lydelse (= regeringens förslag).

### § 6.

Mom. 1. = Nuvarande lydelse.

Mom. 2. Valet av — — — — rösträtt utöver.

Medlem av kommunen må endast rösta i den valkrets, där han är mantalsskriven.

Valbarhet — — — — börja valet.

### § 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguetts ålder, därest han

a) är medlem av kommunen samt däri mantalsskriven,

b) icke är omyndig förklarad, och

c) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

### § 8.

Mom. 1. = mom. 2 i regeringens förslag.

§§ 9, 10, 11 och 14 (= regeringens förslag).

*Bihang till riksdagens protokoll 1918. 5 saml. 16 häft. (Nr 18.)*

## § 23.

Mom. 1. = regeringens förslag.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

- a) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet;
- b) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;
- c) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande eller ingående av borgen.

Mom. 3—4 = regeringens förslag.

Slutstadgandena (= regeringens förslag).

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas — — — ändrade lydelse (= regeringens förslag).

§§ 6, 7, 12 och 13 = regeringens förslag.

## § 15.

Mom. 1 = regeringens förslag.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster: då beslutet avser:

- a) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet;
- b) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;
- c) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande eller ingående av borgen.

Mom. 3 = mom. 4 i regeringens förslag.

Mom. 4 = mom. 5 i regeringens förslag.

§§ 23 och 35 samt slutstadgandena (= regeringens förslag).

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Härigenom förordnas — — — ändrade lydelse (= regeringens förslag).

### § 4.

Rättighet att deltaga i kyrkostämmans överläggningar och beslut tillkommer varje medlem av svenska kyrkan, som vid val av stadsfullmäktige har rösträtt och inom församlingen är mantalsskriven.

Den som — — — kyrkostämman.

§§ 5, 11, 13, 16 och 25 samt slutstadgandet (= regeringens förslag).

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Lika med regeringens förslag.

## Förslag

till

## Lag

om ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913.

Lika med regeringens förslag.

Herr Norman yrkar i sin motion att riksdagen måtte avslå Kungl. *Herr Norman's* Maj:ts proposition. *motion.*

De av herrar Clason m. fl., Magnusson i Tumhult och Räf, Hildebrand samt Adelswärd väckta motionerna ävensom herr Vennerströms m. fl. motion nr 399 hava det gemensamt att motionärerna i desamma upptagit frågan om första kammarens ställning eller sammansättning. De två förstnämnda motionerna hava dessutom avseende på den kommunala rösträttsfrågan.

*Herr Clasons m. fl. motion samt herrar Magnussons i Tumhult och Räf motion.* Herr Clason m. fl. liksom herrar Magnusson i Tumhult och Räf hemställa att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 290, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av frågan om den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation och därvid tillämpliga rösträttsnormer samt den i samband därmed stående frågan om sättet för första kammarens bildande, allt under former, som säkerställa den kommunala förvaltningens sunda utveckling och trygga bibehållandet av ett verkligt tvåkammerssystem.

*Herr Vennerströms m. fl. motion nr 399.* Herr Vennerström m. fl. föreslå i motionen nr 399, att riksdagen ville principiellt uttala sig för första kammarens avskaffande och införande av ett enkammersystem samt hos Kungl. Maj:t begära ett förslag till de ändringar i grundlagarna, som för en sådan tanke förverkligande erfordras.

*Herr Hildebrands motion.* Herr Hildebrand hemställer uti sin motion, att riksdagen — i samband med en eventuell framställning om utredning av den kommunala rösträttsfrågan — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ett på klassval byggt förslag till omläggning av första kammarens sammansättning med beaktande av i motionen angivna allmänna grunder.

*Herr Adelswärds motion.* Herr Adelswärd yrkar i sin motion, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en utredning angående de ändringar i grundlagarna, som erfordras för förändringar i valsättet till första kammaren och beträffande förhållandet mellan kamrarna m. m. i enlighet med de riktlinjer han i motionen angivit, och till riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

#### Utskottets yttrande.

*Den kommunala rösträttsfrågan.* Den till grund för vår kommunalförvaltning liggande principen, att inflytandet i kommunala angelägenheter skall avvägas efter den röst-

ägandes beskattning är enligt utskottets uppfattning ohållbar. Det betraktelsesätt i fråga om det kommunala livet, som den förutsätter — nämligen att kommunen vore att betrakta som ett slags bolag, vars intressenter borde äga inflytande i förhållande till sina insatser — överensstämmer icke med vår tids uppfattning på detta område. Icke heller kan till stöd för inflytandets gradering efter inkomsten påstås, att med högre inkomster även skulle följa större insikter, duglighet, vederhäftighet och rättrådighet i kommunala värv. Till detta principiella betraktelsesätt, som i och för sig för utskottet utgör tillräcklig grund att påyrka den 40-gradiga skalans avskaffande, komma emellertid även synpunkter av mera praktisk art.

Det synes numera icke råda mer än en mening om den otillfredsställande beskaffenheten av de regler, som genom 1907—1909 års röst-rättsreform fastställdes för den kommunala röstberäkningen. Det torde knappast från något håll påstås, att den 40-gradiga skalan är ägnad att rättvist avväga inflytandet i kommunala angelägenheter. Med rätta har man framför allt uppmärksammat dels den ogynnsamma ställning, vari dessa rösträttsbestämmelser i stor utsträckning hava försatt den jordbrukande befolkningen, dels den godtyckliga åtskillnaden mellan sättet för röstberäkning i stad och på landet. Ensamt dessa omständigheter borde enligt utskottets mening utgöra en fullgiltig anledning att icke längre fasthålla vid den hittillsvarande ordningen. Herr Clason och hans medmotionärer hava i sin motion anført, att »våra kommuner under de nu gällande formerna för kommunal självförvaltning genomgått en kraftig och rik utveckling i olika hänseenden» och att sålunda nuvarande förhållanden i vårt land på detta område icke visat sig kräva en sådan förändring, som i den kungliga propositionen föreslagits. Det är emellertid uppenbart, att allt efter olika utgångspunkter meningarna om det sätt, varpå kommunerna under nuvarande ordning fyllt sina uppgifter, måste bliva i hög grad skiljaktiga. Utskottet anser därför, att dylika mer eller mindre subjektiva omdömen icke kunna tillmätas någon avgörande betydelse för frågan om den 40-gradiga skalans avskaffande.

Kungl. Maj:t har i stället för nu gällande ordning föreslagit sådana bestämmelser, att envar röstande erhåller en röst. Däremot har såväl i den nyss nämnda motionen som i den av herrar Magnusson i Tumhult och Räf väckta motionen föreslagits att — med den lika rösträtten såsom utgångspunkt — införa förstärkt rösträtt för vissa grupper av kommunalt röstberättigade. Förstärkning i rösträtten borde sålunda enligt herr Clasons m. fl. motion — i den utsträckning, som vid företagen utredning kunde befinnas lämpligt — tillerkännas: jordens ägare och brukare, personer som

eljest intaga »en mera fast och ansvarspliktig ställning till kommunen», vilken ställning ansetts kunna eventuellt beräknas inträda vid den skattegräns, där en medlem av kommunen uppnår full skatteplikt, personer, som i sin tjänst hava andra, för vilka de äro försäkringspliktiga, personer med högre ålder (35 år), familjeförsörjare, personer med något högre bildning och personer, vilka fullgjort medborgerliga förtroendepdrag. Kumulering av tilläggsröster för personer, som tillhöra mer än en av dessa kategorier, skulle förekomma; dock angives, att en viss begränsning för kumuleringen torde kunna bestämmas. Liknande grunder för röstförstärkning ifrågasättas också i herrar Magnussons och Räfs motion, där emellertid med särskild styrka framhäves angelägenheten av att »medlemmarna av den svenska jordbrukareklassen i kommunernas angelägenheter erhålla så många tilläggsröster, att deras inflytande bliver tillförsäkrat den vikt, som det för kommunernas egen skull bör hava».

Liksom i det offentliga livet över huvud är det önskvärt, att större insikter, erfarenhet, mognad och ansvarskänsla också i det kommunala livet kunna göra sig vederbörligen gällande. Men utskottet bestrider bestämt möjligheten att på de vägar, som motionärerna anvisat, förverkliga detta i och för sig berättigade önskemål. Huru än de ifrågasatta bestämmelserna om röstförstärkning skulle utformas — denna fråga lämnas av motionärerna i avgörande punkter öppen —, är det uppenbart, att de icke i och för sig skulle skapa säkerhet för att ledningen av kommunens angelägenheter kommer att läggas i deras händer, som därtill vore mest kvalificerade. De egenskaper, som för den kommunala verksamheten äro av särskilt värde, kunna nämligen icke med någon rätt påstås vara knutna vid de i rösträttshänseende särskilt gynnade kategorier, som motionärerna uppställt, och kunna över huvud taget icke tillgodoföras kommunerna genom bestämmelser av sådan art. Försöket att genom dylika åtgärder trygga ett visst inflytande åt sådana klasser, inom vilka de för sund kommunal förvaltning fruktbarande egenskaperna i särskilt hög grad skulle vara för handen, är enligt utskottets mening i hög grad förfelat. De nuvarande bestämmelser, som försätta den jordbrukande befolkningen i en mera missgynnad ställning än den skulle äga, därest rösträtt beräknades efter huvudtal, äro, såsom utskottet redan framhållit, otillfredsställande. Men lika oriktigt skulle det enligt utskottets mening vara att, såsom i synnerhet herrar Magnusson och Räf i sin motion så starkt påyrka, genom särskilda anordningar i avseende å rösträtten bereda denna befolkning en privilegierad ställning framför vissa andra klasser. Både mot den nuvarande ordningen och mot motionärernas förslag kan en och samma invändning

riktas: den ena klassen får icke i kommunalt hänseende gynnas på den andras bekostnad.

För en demokratisk uppfattning måste personlighetsprincipen alltid utgöra utgångspunkten för rättigheter i och inflytande på samhällets angelägenheter. Denna princip, som för utskottet innebär ett rättfärdighetskrav, vilar icke på den föreställningen, som herr Clason och hans medmotionärer i sin motion påbörda dess anhängare, »att varje myndig människa skulle äga lika insikt och duglighet att med klarsynthet bedöma kommunala fragor och lika förmåga att vid deras handläggning blott låta leda sig av erfarenhet och objektivitet». Utan att vilja »förbise eller söka utsudda denna åtskillnad mellan större och mindre duglighet, insikt, erfarenhet, mognad, samhörighetskänsla och intresse för kommunen o. s. v.» hävdar utskottet bestämt den meningen, att det icke låter sig göra att genom lagbestämmelser ernå vad man i detta hänseende vill vinna. Lika väl som samhällets politiskt röstberättigade medborgare formellt sett hava lika stort inflytande, medan det däremot åt andra faktorer än lagstiftningen överlåtes att ur den stora massan av likaberättigade väljare föra fram den större kapaciteten till faktiskt större inflytande, bör på det kommunala området det större inflytande, vilket givetvis där liksom anordningarna bör tillkomma de bäst kvalificerade, icke fotas på konstlade anordningar, som i sin tillämpning måste bli mer eller mindre godtyckliga, utan allenast på den personliga överlägsenhetens förmåga att utan dylika hjälpmedel göra sig gällande och vinna förtroende.

Häremot strider icke att genom vissa bestämmelser för utövningen av de kommunala rättigheterna söka skapa vissa betingelser för att trygga en sund och besinningsfull verksamhet på nyssnämnda område. Kungl. Maj:t har också i likhet med de sakkunniga, på vilkas förslag den kungliga propositionen är grundad, ansett att i samband med den lika rösträtten borde införas vissa i och för sig önskvärda och även förut påyrkade ändringar i kommunalförfattningarna, ägnade att i något högre grad än enligt nu gällande bestämmelser är fallet, trygga en sorgfällig omprövning av förekommande ärenden samt förebygga förhastade beslut. Likaså har det ansetts lämpligt, att vissa åtgärder vidtagas för att inom särskilt skattetyngda kommuner förebygga ytterligare stegring i skattetrycket. Mot vad Kungl. Maj:t i dessa hänseenden föreslagit har utskottet intet att erinra. Men då enligt utskottets mening det icke med fog kan antagas, att den kommunala röstskalans avskaffande skulle framkalla någon orättvis eller äventyrlig kommunalpolitik, synes därutöver icke heller någon mera väsentlig omläggning av det kommunala livets former vara ur nu angiven synpunkt erforderlig. Gent-

emot den i herr Clasons m. fl. motion uttalade meningen, att frågan om kontroll över kommunernas beslut vore förtjänt att tagas under omprövning, vill utskottet uttala sin bestämda anslutning till vad som i den kungliga propositionen anförts därom, att den kommunala självstyrelsen icke bör kringskäras. Vad beträffar de övriga spörsmål på den kommunala förvaltningens område, vilka i motionen omnämnas såsom — utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit — förtjänta att tagas under övervägande i samband med frågan om ändring i bestämmelserna om kommunal rösträtt, så lämnar motionen ingen upplysning om vilka åtgärder i sådan riktning, som motionärerna anse erforderliga, för den händelse lika kommunal rösträtt nu skulle genomföras. Nämda spörsmål stå icke heller — om än i och för sig värda att tagas under övervägande — i ett sådant sammanhang med rösträttsbestämmelserna, att man i avvaktan på deras lösning — som tvivelsutan skulle kräva avsevärd tid — skulle behöva uppskjuta den akt av rättvisa, som den lika rösträtts införande skulle innebära. Förslaget att hänskjuta såväl rösträttsfrågan som övriga på dagordningen stående kommunala frågor till en utredning omfattande »den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation» över huvud taget kan utskottet således icke förorda.

*Förstakam-  
marfrågan.*

Mot Kungl. Maj:ts förslag hava även ur den synpunkten invändningar gjorts, att det genom sina konsekvenser med avseende på första kammarens sammansättning skulle borttaga den väsentliga karaktärsskillnaden mellan kamrarna och därigenom rubba det bestående tvåkammerssystemets grundvalar. Utskottet kan icke erkänna det berättigade i denna uppfattning.

Tvåkammerssystemet har även i ett demokratiskt statsskick en viktig uppgift att fylla såsom en garanti för en mera grundlig och allsidig behandling av förekommande frågor och mot mindre väl överlagda och av en mera tillfällig stämning föranledda beslut. För att första kammaren skall kunna fylla sin uppgift i ett dylikt system bör en viss karaktärsskillnad bestå mellan kamrarna så att första kammaren kan göra sig gällande såsom en representation för en mera stadigvarande folkmening i motsats till de mera växlande, som finna uttryck i andra kammaren. Men denna karaktärsskillnad bör icke åstadkommas på ett sådant sätt, att första kammaren bliver en representation företrädesvis för andra folkelement än dem, som äro representerade i andra kammaren, utan allenast genom sådana stadganden i fråga om kammarens bildande (valsätt, funktionstid o. s. v.), som, med kamrarnas ursprungslikhet såsom utgångspunkt, äro ägnade att åt den första giva den specifika karaktär, vilken, enligt vad ovan anförts, bör tillkomma den. Båda kam-



rarna böra sålunda giva ett fullgiltigt uttryck för folkviljan, men för olika sidor av densamma. Såsom i den kungliga propositionen visats, var en dylik uppfattning bestämmande också för dem, som skapade vår nu gällande riksdagsordning. Det kan således icke med fog påstås, att den kungl. propositionen, för vilken denna uppfattning ligger till grund, skulle stå i strid med vårt tvåkammerssystems principer eller med principen för ett verkligt tvåkammersystem över huvud taget.

Såsom följd av det nu anförda har utskottet icke kunnat tillstyrka den motion av herr Vennerström m. fl., vari hemställes att riksdagen ville principiellt uttala sig för första kammarens avskaffande och införande av ett enkammerssystem samt hos Kungl. Maj:t begära ett förslag till de ändringar i grundlagarna, som för en sådan tankes förverkligande erfordras.

Men utskottet kan icke heller ansluta sig till de synpunkter i förstakammarfrågan, som uttalas dels i herr Clasons m. fl. samt herrar Magnussons och Råfs motioner, dels i herr Hildebrands motion. Enligt förstnämnda motion skulle första kammaren alltjämt till större delen väljas av landsting och stadsfullmäktige, sammansatta med tillämpning av de i motionen ifrågasatta nya grunder för röstberäkning, som i det föregående omnämnts. Herr Hildebrand åter föreslår en utredning i syfte att första kammaren måtte byggas på klassvalens grund. Båda dessa förslag strida mot de principer, vilka enligt utskottets ovan uttalade mening böra vara ledande för förstakammarfrågans lösning. De äro nämligen — oavsett vad som i övrigt kan invändas mot dem — ägnade att inom första kammaren tillförsäkra ett övervägande inflytande åt vissa samhällsklasser. Vad särskilt angår herr Hildebrands förslag, vill utskottet hava såsom sin mening uttalat, att klassprincipen såsom grundval för folkrepresentationen är fullständigt oförenlig med den moderna tidens samhällsuppfattning och fördenskull omöjligen kan läggas till grund för första kammarens sammansättning. Båda förslagen äro också ägnade att befästa det starka motsatsförhållande mellan kamrarna, som, från början icke avsett, visat sig utgöra ett allvarligt hinder för ett förtroendefullt och fruktbarande samarbete mellan dem och som det därför, ur synpunkten av vårt statskicks sunda utveckling, är av vikt att snarast möjligt undanröja.

Mot herr Adelswärds program för förstakammarfrågans lösning, som — i vad avser kammarens sammansättning — utgår från samma principiella utgångspunkter som utskottet för sin del givit sin anslutning, äga de ovan gjorda anmärkningarna ingen tillämplighet. Det innebär i detta hänseende förstakammarvalens överflyttande från landsting och stadsfullmäktige till särskilda elektorsförsamlingar, utsedda efter lika rösträtt med ett visst ål-

dersstreck. Utskottet har emellertid icke funnit sig övertygat om lämpligheten att frångå grundsatsen om första kammarens uppbyggande på de kommunala korporationernas grund. Det torde icke kunna bestridas, att denna anordning medfört vissa fördelar i fråga om kammarens rekrytering. Det kan å andra sidan icke förväntas, att förstakammarvalens överflyttande från landsting och stadsfullmäktige ur det kommunala arbetets synpunkt skulle medföra någon vinning. Särskilt peka erfarenheterna såväl från främmande länder som från stadsfullmäktigevalen i de städer, vilkas stadsfullmäktige ej hava att utse riksdagsmän, i den riktningen, att de politiska synpunkterna skulle komma att vid de nu ifrågavarande korporationernas tillsättning spela i det stora hela samma roll, även om dessa befriades från sin speciellt politiska uppgift. Ett annat uppslag i herr Adelswärds motion torde i detta sammanhang böra omnämnas. I syfte att lossa på det »frivilliga bostadsband, som de nuvarande valkorporationerna i så stor utsträckning ålägga sig» antyder han, att en viss del av kammaren lämpligen kunde utses genom ett för hela riket gemensamt valkollegium, bestående av de olika länens elektorsförsamlingar, verkande såsom en enhetlig valkorporation. Samma tanke har i andra former kommit till uttryck såväl i herr Clasons som i herr Hildebrands motion. Med någon modifikation — exempelvis så att kammaren själv finge genom proportionella val utse en viss del, förslagsvis en femtedel, av sina ledamöter — skulle den enligt utskottets mening vara värd att tagas under överbäggande. Därigenom skulle utan någon rubbning av själva den demokratiska grundvalen för kammarens sammansättning, allenast genom dubbelt medelbara val, en möjlighet vara beredd att tillföra kammaren för dess arbete värdefulla krafter, vilka såsom icke nog kända inom de lokala valkorporationerna eljest till äventyrs icke skulle bliva tillgodogjorda för representationen. — Vid sidan av frågan om första kammarens sammansättning har herr Adelswärd även ifrågasatt åtgärder i syfte att underlätta samarbetet mellan kamrarna samt förebygga uppslitande meningsstrider och ihållande konflikter: den gemensamma voteringen skulle under vissa förutsättningar tillämpas, utom i de fall som nu gällande riksdagsordning förutsätter, jämväl beträffande lagstiftningsfrågor, som ej vore grundlagsfrågor. Utskottet hyser den övertygelsen, att den demokratisering av första kammaren, som utskottet i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker, är av beskaffenhet att i väsentlig mån undanröja de olägenheter av nu nämnd art, som i herr Adelswärds motion beröras, varför prövning av åtgärder i den av honom föreslagna riktningen lämpligen bör uppskjutas, tills erfarenhet vunnits om den nu föreslagna reformens verkningar.

Sedan utskottet nu angivit sin principiella ståndpunkt dels till den kommunala rösträttsfrågan, dels till förstakammarfrågan, och i dessa båda hänseenden uttalat sin fulla anslutning till den kungliga propositionen, återstår det att i enskildheterna något beröra dels nämnda proposition, dels de motioner som väckts om ändringar i särskilda delar av denna.

Kungl. Maj:ts förslag innefattar för det första *upphävande av kommunal rösträtt för omyndiga samt bolag och andra juridiska personer*. Endast så till vida skulle undantag från den personliga rösträtten ske, att dels kommunal rösträtt alltjämt skulle tillkomma oskiftat dödsbo med myndig delägare — med rätt, därest i boet flera myndiga delägare funnes, för dessa att utse ett ombud att för boet föra talan —, dels särskilda bestämmelser å landet skulle gälla beträffande ärenden, som endast angå i mantal satt jord. Herrar Olsson, Hansson och Möller hava i detta förslag påyrkat den modifikationen, att varje myndig delägare i oskiftat dödsbo skulle äga en röst, varemot herr Vennerström m. fl. yrkat, att rösträtt för dödsbo helt och hållet måtte avskaffas. Utskottet uppskattar de principiella betänkligheter, som föranlett ändringsförslagen, men anser å andra sidan, att dessa skulle medföra vissa praktiska oegentligheter, vilka — i betraktande av frågans relativt underordnade betydelse — för utskottet blivit avgörande. Utskottet har således i denna del anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Då detta förslag i nu vidrörda frågor i övrigt står i full överensstämmelse med den ståndpunkt, som utskottet tidigare vid flera tillfällen hävdadt, får utskottet i dessa delar tillstyrka bifall till detsamma.

Beträffande det andra av de i den kungliga propositionen framställda förslagen, nämligen om *begränsning av rätten att deltuga i landstingmanval* till den kommun, inom vilken röstägaren är mantalsskriven, får utskottet, under hänvisning till sina uttalanden i ämnet vid föregående tillfällen, tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Såsom tredje avdelning i den kungliga propositionen upptages den *lika rösträtten* för alla till kommunen skattskyldiga män och kvinnor. Sin principiella anslutning till detta förslag har utskottet redan i det föregående uttalat. Mot den utformning, som förslaget i propositionen fått, har utskottet icke heller något att invända. Vad angår det av herr Vennerström m. fl. väckta förslaget, att rösträtt skulle tillerkännas även sådana personer, som ej vore till kommunen skattskyldiga, finner utskottet, utan att ingå på en prövning av frågan ur principiell synpunkt, sig böra framhålla, att detta yrkande för närvarande saknar aktualitet. Ej heller anser utskottet giltiga skäl förebragta för samme motionärs yrkande att inskränka rösträtten till att under alla förhållanden (och ej, såsom Kungl.

Maj:t föreslagit, endast vid landstingsmannaval) gälla blott inom mantals-skrivningskommunen.

Kungl. Maj:ts proposition innehåller för det fjärde förslag om en sådan *begränsning i det kommunala utskyldsstrecket*, att oguldna kommunalutskylder skulle diskvalificera endast om de förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren. Förslaget synes utskottet i detta hänseende väl motsvara de önskemål i frågan, varåt riksdagen i en 1917 avlåten skrivelse till Kungl. Maj:t gav uttryck, och bör för den skull enligt utskottets mening godkännas. Vad särskilt vidkommer det i den kungliga propositionen förekommande stadgandet, att för efterskänkande av utskylder skall erfordras två tredjedelars majoritet, kan utskottet icke undgå att — i olikhet med herr Sterne i den av honom väckta motionen — finna detsamma motiverat. Det av herr Vennerström m. fl. framförda yrkandet om det kommunala utskyldsstreckets fullständiga avskaffande har icke syntts utskottet böra upptagas till prövning, förrän den pågående utredningen om de för den politiska rösträtten gällande strecken — däribland även utskyldsstrecket — slutförts.

Slutligen och för det femte har Kungl. Maj:t, såsom i det föregående omnämnts, föreslagit vissa *garantier i samband med den kommunala rösträttsreformen*. Sålunda föreslås, att för beslut om införande av fullmäktigsystem i landskommuner med över 1,000 invånare allenast enkel majoritet skall erfordras. I fråga om beredningen av de ärenden, som skola företagas till avgörande å kommunalstämma, ingå i propositionen förslag därom att beredning av samtliga ärenden skall äga rum, med undantag dock för val samt de ärenden, som fordra skyndsam handläggning och icke avse utgift eller avhändande av någon kommunens egendom eller efterskänkande av någon kommunens rättighet. Vidare föreslås, att kommunalnämnd, kyrko- och skolråd, gemensamt kyrko- och skolråd, drätselkammare, som utses å allmän rådstuga, ävensom två eller flera å primärstämma för särskild beredning utsedda personer skola, där så påfordras, tillsättas genom proportionellt val. Kungl. Maj:t har vidare föreslagit utsträckning i vissa avseenden av kravet på kvalificerad majoritet för utgifter i sådana kommuner, där skattetrycket nått en viss höjd. Slutligen ingå i den kungliga propositionen även bestämmelser om möjlighet för en minoritet, minst en tredjedel av de närvarande, att få behandlingen av ett å stämman förekommande ärende uppskjutet till annan dag, om stämmas kungörande på mera effektivt sätt än enligt nuvarande ordning samt om fakultativ sluten omröstning.

Utskottet har icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå vad Kungl. Maj:t i dessa hänseenden föreslagit. Ehuru livligt intresserat för

kommunalfullmäktigeinstitutionens utveckling, finner utskottet det icke för närvarande vara med hänsyn till rådande vanor och åskådningssätt tillrädligt att i detta avseende gå längre än den kungliga propositionen och anser sig därför böra avstyrka herr Sternes i ämnet väckta motion. Icke heller har utskottet — med hänsyn till den särskilda ställning, som kommunalnämnden intager i den kommunala förvaltningen — ansett sig böra biträda samme motionärs förslag därom, att ärende, som blivit föremål för särskild beredning, ej skulle hänskjutas till yttrande jämväl av kommunalnämnden. De av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna om kvalificerad majoritet har utskottet ansett sig kunna godtaga; de av herrar Vennerstöm m. fl. och Sterne framställda yrkandena om avslag å desamma hava sålunda ej kunnat av utskottet tillstyrkas. Vad slutligen angår det av herr Sandler framställda förslaget om införande i kyrkostämmoförordningen av sådana bestämmelser angående stämmas kungörande, att desamma komme att överensstamma med de för kommunalstämma gällande, har ett av de i motionens motivering uppställda önskemålen redan tillgodosetts genom en 1916 vidtagen ändring i kyrkostämmoförordningen. Vad åter angår det andra önskemålet, nämligen om likformighet i avseende å tiden för stämmors kungörande å landet, kan detsamma icke tillgodoses utan att därmed skiljaktighet i detta hänseende skulle komma att införas mellan kyrkostämma i stad och stadsfullmäktige, varjämte det visat sig, att den kortare tid, som är stadgad i avseende å kyrkostämma, icke medfört någon olägenhet. Med hänsyn härtill har utskottet funnit sig böra avstyrka även herr Sinders motion.

Endast i ett hänseende vill utskottet tillstyrka ändring i Kungl. Maj:ts förslag. På förslag av enskilda motionärer har andra kammaren vid åtskilliga tillfällen, tidigast 1911 och senast 1917, beslutat sådan ändring i landstingsförordningen, att valbarhet till landsting dels skulle utsträckas även till kvinnor, dels icke göras beroende av att vara röstberättigad inom valkretsen. Kungl. Maj:ts förslag ansluter sig allenast i sistnämnda hänseende till andra kammarens vid nyssnämnda tillfällen uttalade mening. Det har emellertid synts utskottet lämpligt att även frågan om kvinnas valbarhet i detta sammanhang upptages till behandling; utskottet får därför föreslå en sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att § 10 landstingsförordningen bringas till överensstämmelse med berörda beslut av andra kammaren.

De ändringar i kommunalförfattningarna, som utskottet i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 262 beslutat tillstyrka och varom utskottet kommer att i särskilt utlåtande yttra sig, hava icke ansetts böra

föranleda omformuleringar i Kungl. Maj:ts förslag, vilket avfattats utan hänsyn till de i nämnda proposition framlagda förslagen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte för sin del antaga följande:

*(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)*

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 8—11, 14, 16—19, 21, 27, 29, 30, 32, 36, 38, 40, 42 och 48 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

### § 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut tillkommer, med inskränkning, varom stadgas i § 9, svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguettt års ålder, därest han

a) är medlem av kommunen samt enligt § 57 förbunden att till densamma erlägga skatt,

b) icke häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,

c) icke är omyndig förklarad, och

d) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

### § 9.

För fastighet, som innehaves av landbo eller arrendator, röstar innehavaren.

För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att å kommunalstämma för boet talan föra.

För näring — — — må ej röstas.

### § 10.

Mom. 1. I överläggningar och beslut, som angå ärenden, gemensamma för hela kommunen, deltaga samtliga i kommunen röstberättigade.

Mom. 2. Angår ärende endast i mantal satt jord, tillkommer talan och rösträtt allenast dem, som sådan jord innehava.

I ärende, som nu sägs, tillkommer talan och rösträtt jämväl omyndig, bolag och oskiftat dödsbo. För omyndig röstar förmyndaren eller, där flera äro förmyndare, den som dessa bland sig utse; för samfällid egendom må ej mer än en person talan föra; för oskiftat bo må delägarna i boet ombud utse.

### § 11.

Mom. 1. Varje röstberättigad äger en röst.

Mom. 2. Där för deltagande — — — bestämda grunden.

### § 14.

Sedan taxeringslängden för allmänna bevillningen blivit av provningsnämnden granskad, skall kommunalnämnden med ledning därav och enligt bifogade formulär litt. A. upprätta en längd, upptagande kommunens samtliga röstägande medlemmar och särskilt angivande, dels vilka som icke äro i kommunen mantalsskrivna, dels ock vilka som under kalenderåret uppnå myndig ålder, jämte summa för dels i kommunen mantalsskrivna röstberättigade, dels övriga röstberättigade. Anteckning i denna längd rörande hinder för rösträtt må ske endast genom angivande av den del av § 8, däri hindret beröres.

Äro i kommun — — — hos kommunalnämnden förvaras.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Huru denna längd — — — komma under prövning.  
Missnöje med kommunalstämmans — — — vid kommunalstämman företedda.

### § 16.

Kungörelse om kommunalstämma — — — dagen ånyo uppläsas.  
För ärende, som — — — erläggande av bidrag därtill.  
Kungörelsen skall på ordförandens föranstaltande jämväl anslås å plats eller platser inom kommunen, som kommunalstämman för ändamålet bestämmer.

Tillkännagivande om tid — — — deltagandes röster annorlunda beslutar — — —. Har vid fattandet av — — — deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Tillkännagivandet skall — — — å kommunalstämman förekomma.

På kommunalstämma — — — nästföljande kalenderår.

Ordföranden skall — — — före stämman.

Den omständigheten — — — för stämmans hållande.

### § 17.

Mom. 1. Tre ordinarie kommunalstämmor — — — — — för dessa stämmor ovan stadgade tid.

Ordinarie kommunalstämma i december — — — — — sön- eller helgdag.

Angående kommunalstämma — — — särskilt stadgat.

Den, vilken — — — sagda förvaltning.

Mom. 2. Kommunalsstämma hålles även när Konungens befallningshavande eller kommunalnämnden det äskar, eller då ordföranden sådant nödigt finner. Enskild man, som till talan i kommunalstämma berättigad är, ävensom vederbörande kronobetjänt, äger ock kommunalstämmas sammankallande för uppgivet ärende begära. Varder denna begäran av ordföranden avslagen, meddelar han, om så äskas, sitt beslut skriftligen, med skälen därtill; och äger sökanden att däröver klagan föra inom den tid och på den ort, som för besvärns anförande i § 75 stadgas.

### § 18.

De ärenden, som å kommunalstämma till avgörande företagas, skola förut vara vederbörligen beredda av kommunalnämnden eller annan av



(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

kommunen tillsatt nämnd eller styrelse, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer.

Val må dock kunna av kommunalstämma förrättas utan föregående beredning. Lag samma vare, där ärende kräver skyndsam handläggning och icke avser utgift eller avhändande av kommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon kommunens rättighet.

Innan ärende, som beretts annorledes än genom kommunalnämnd, företages till avgörande å kommunalstämma, skall kommunalnämnden lämnas tillfälle att däröver avgiva yttrande.

Skola två eller flera personer utses för särskild beredning, varom ovan förmäles, sker valet proportionellt, på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade kommunmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

#### § 19.

Mom. 1. Kan ärende, som av kommunalstämma handläggas, å den utsatta dagen icke till slut bringas, skall stämman fortsättas å annan dag och, därest stämman så besluter, kungörelse härom i vederbörlig ordning utfärdas. Beslutes icke kungörelse, har ordföranden att, innan sammankomsten upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva dagen för stämmans fortsättande.

Mom. 2. Då jämlikt § 18 eller § 40 mom. 2 val sker proportionellt, äger ordföranden, om han med avseende å befarad tidsutdräkt eller av annan anledning så finner nödigt, att, sedan valseklarna avlämnats, och innan sammankomsten upplöses, utsätta annan dag för valförrättningens fortsättande och avslutande. I sådant fall skola vid stämman utses minst två personer att såsom kontrollanter närvara vid den fortsatta valförrättningen, och skall valurnan, i vilken de avlämnade valseklarna förvaras, omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar. Innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, skall ordföranden i kontrollanternas närvaro förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

Särskild kungörelse om dag för valförrättningens fortsättande erfordras ej.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Mom. 3. Om vid ärendes behandling å stämma begäres uppskov med detsammes avgörande och minst en tredjedel av de närvarande därom förena sig, då skall ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att med iakttagande av de i § 16 givna föreskrifter kungöra.

Uppskov må ej ske i fråga om val eller mer än en gång i något ärende, såvida icke uppskovet beslutas av pluraliteten i vanlig ordning.

## § 21.

Mom. 1. Sedan överläggningen förklarats — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagifver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke slutna omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna enligt den vid omröstningen följda röstgrund. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

c) beviljande av anslag för ändamål eller behov, som icke är nytt men för vilket under det löpande året anslag ej utgår, i kommun, där högsta kommunalskatten för 100 kronors inkomst av kapital och arbete överstiger 9 kronor;

d) höjande av visst, under det löpande året utgående anslag, då höjningen skulle utgöra:

1:o) mer än 25 % i kommun, där högsta kommunalskatten överstiger 9 kronor men icke 12 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,

2:o) mer än 15 % i kommun, där högsta kommunalskatten överstiger 12 kronor men icke 15 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;

3:o) mer än 10 % i kommun, där högsta kommunalskatten överstiger 15 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

e) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

f) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande eller ingående av borgen;

g) efterskänkande av oguldna kommunalutskylder;

h) överlåtande som i § 27 sägs av kommuns beslutanderätt åt fullmäktige, därest kommunens invånarantal icke överstiger 1,000,

Mom. 3. Med kommunalskatt avses i mom. 2 c) och d) utskylder till kommunen vare sig de beslutats å kommunalstämma eller å kyrkostämma.

Mom. 4. Efterskänkande av oguldna kommunalutskylder må ske allenast, där, efter prövning av varje särskilt fall, verkligt ömmande omständigheter befunnits föreligga.

Mom. 5. Beslut om beviljande av anslag skall tillika innefatta, huruvida anslaget skall utgå av tillgängliga medel eller erforderligt belopp uttaxeras eller upplåning därav ske.

## § 27.

Vill kommunen åt fullmäktige — — — vara tillåtet.

Sådant beslut skall hos Konungens befallningshavande ofördröjligen anmälas. Förslag om detsammans upphävande må icke väckas förr än fem år efter beslutets fattande.

Om den röstövertikt, vilken erfordras till beslut om införande av fullmäktige i kommuner, vilkas invånarantal icke överstiger 1,000, stadgas i § 21 mom. 2 h).

## § 29.

Mom. 1. För val — — — inom valkrets.

Mom. 2. Är kommun delad — — — valdistrikt för kommunalfullmäktigval.

Mom. 3. Äro i kommun — — — kommunalnämnden bestämmer.

Mom. 4. Valet sker med slutna sedlar. Därvid skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må — — — själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel — — — vare ändock giltig.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Mom. 5. a) Val av kommunalfullmäktige — — — valdistriktet, röstlängd.

I fråga om — — — sådan anmärkning.

b) Ej må — — — inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid stämmans ordförande biträdes av två av densamma utsedda personer, skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas valmännen — — — valurnan är tom.

Valmännen äga — — — kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av oförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, varvid iakttages, att, om han — — — tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan — — — därtill utser.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, utöva rösträtt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Då uppehåll i — — — skall försändelsen assureras.

c) Konungens befallningshavande — — — valet gäller.

### § 30.

För rösternas sammanräknande — — — avse själva fullmäktigvalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst. Det namn — — — första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke — — — rum i ordningen. Annan valsedel gäller såsom halv röst, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; såsom en tredjedels röst, där två av dessa namn uppförts i ordningen; såsom en fjärdedels röst, där tre av dessa namn uppförts i ordningen — — — högsta rösttalet.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal av mer än hälften av hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal) samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens rösttal — — samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal — — efter samma grunder.

2:o) I den mån — — motsvarande tillämpning.

### § 32.

Mom. 1. Mellan lika rösttal — — — skiljas genom lottning.

Mom. 2. Hava vid valet — — — de återstående platserna.

Mom. 3. Avgår kommunalfullmäktig — — — tilldelats honom.

Vid den nya — — — själva fullmäktigvalet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valda, vilkens namn står främst å sedeln.

Den, som erhållit — — — inläggas under försegling.

Mom. 4. Finnes i fall — — — blivit vald.

### § 36.

Mom. 1. Kungörelse om fullmäktiges sammanträde första gången efter fattande av beslut, varom i § 27 förmäles, skall utfärdas av stämans ordförande, därefter av fullmäktiges ordförande eller, i händelse av hans förhinder, av vice ordföranden. Kungörelsen skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet och uppläsas minst åtta dagar — — — ånyo uppläsas.

För ärende — — — bidrag därtill.

Besluta fullmäktige — — — föranstalta därom.

Skriftlig kallelse — — — honom översändas.

Mom. 2. Kommunalfullmäktige må ej — — — av dem äro tillstädes. Är till följd av stadgandena i § 17 mom. 1 samt i mom. 4 här nedan tillstädesvarande fullmäktig hindrad — — — för ärendets företagande.

Ordförande eller ledamot — — — inställas eller upplösas.

Mom. 3. Vid kommunalfullmäktiges — — — i besluten, deltaga.

Mom. 4. Kommunalfullmäktiges förhandlingar skola — — — hållas.

Vid omröstning — — — sker öppet.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Till beslut i sådana uti § 21 mom. 2 a), b), c), d), e), f) och g) angivna frågor — — — fullmäktiges beslut.

I övrigt gäller — — — stadgat är.

### § 38.

Kommunalnämnden tillhör att:

ombesörja verkställigheten — — — kommunens övriga inkomster; verkställa beredning, varom i § 18 förmäles, av ärenden, som skola förekomma till behandling å kommunalstämma;

avgiva infortrade betänkanden — — — socknenämnds handläggning överlämnat.

### § 40.

Mom 1. Kommunalstämman utser, med hänsikt till kommunens vidd och folkmängd, det antal ledamöter, varav kommunalnämnden skall vara sammansatt; dock må detta antal icke vara under fem eller över elva.

Vid samma tillfälle utses jämväl ett lika antal suppleanter.

Mom. 2. Val av ledamöter och suppleanter i kommunalnämnd sker proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal ordinarie ledamöter valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade kommunmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

### § 42.

I avseende — — — stadgat är.

Beträffande såväl de ordinarie ledamöternas som suppleanternas tjänstgöringstid gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige.

Avgår ordinarie ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstid, och har valet ej skett proportionellt, anställs fyllnadsval; och bör dylikt val, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, äga rum å ordinarie kommunalstämma i december. Den sålunda valde tjänstgör under den tid, som för den avgångne återstår. Avgår ordinarie ledamot, som utsetts vid proportionellt val, inkallas till ordinarie ledamot den

Formulär litt. A.

Röstlängd för N. N. socken.

Nummer i debiterings- och uppbörds-längden.	Den röstberättigades		Mantalskriven		Anmärkningar. *)
	namn och yrke eller titel.	bostad.	inom kommunen.	utom kommunen.	
1	Karlfelt, N., major . . . . .	Glittringe	1	—	Konkurs. Röstberättigad fr. o. m. 19... Ej rösträtt § 8 d).
2	Sven Persson, arrendator . . . . .	Lugnås	1	—	
3	Anders Sveusson, hemmansägare . . . . .	Berga	1	—	
4	Petter Krautz, skomakare . . . . .	Österby, Holms kom.	—	1	
5	Berg, N., kronoarrendator . . . . .	Mora kungsladugård	1	—	
—	—	—	—	—	
—	o. s. v. i den ordning, som i debiterings- och uppbördslängden är följd.		—	—	
—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	
		Summa	4	1	

N. N. den ..... 19.....

På kommunalnämndens vägnar

N. N.  
Ordförande.

Justerad å kommunalstämma den ..... 19.....

N. N.  
Stämmans ordförande.

Ånyo justerad å kommunalstämma den ..... 19.....

N. N.  
Stämmans ordförande.

\*) I denna kolumn göres bl. a. anteckning om dem, för vilka rösträtt på grund av uppnådd myndighetsålder inträder från och med året näst efter det, varunder röstlängden upprättats.

(Kungl. Maj:ts och riksdagens förslag:)  
 Konstitutionsutskottets utlåtande Nr 18.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör stället inträda.

§ 48.

Kommunalnämnden må ärende ej handlägga, där icke mer än hälften av ledamöternas hela antal tillstädes är.

---

Denna lag träder i kraft den 1 december 1918; dock skall vad i § 18 första stycket och § 36 mom. 4 enligt deras nya lydelse är stadgat gälla först från och med den 1 januari 1919.

Röstlängd, som upprättas år 1918, skall uppläggas enligt de nya bestämmelserna.

I kommun, där val av kommunal- eller municipalfullmäktige skall ske innevarande år, skall stämman för justering av nämnda röstlängd hållas i november; och varde därefter den röstlängd vid valet av fullmäktige tillämpad ändå att det förrättas före den 1 december 1918,

---

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att §§ 7, 9—11, 13, 16—18, 24, 25, 28, 41 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 7.

Mom 1. Uti stad — — — åt stadsfullmäktige.

Mom. 2. I stad — — — beslutanderätt överlåta.

Beslut, som nu är sagt, skall hos Konungens befallningshavande ofördröjligen anmälas. Förslag om detsammans upphävande må icke väckas förrän fem år efter beslutets fattande.



§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer, med inskränkning, varom stadgas i § 10, svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguetå års ålder, därest han

a) är medlem av kommunen samt enligt § 57 förbunden att till densamma erlægga skatt,

b) icke häftar för oguldna stadsutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,

c) icke är omyndig förklarad, och

d) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

§ 10.

För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att vid allmän rådstuga för boet talan föra.

För näring — — — må ej röstas.

§ 11.

Varje röstberättigad äger en röst.

§ 13.

Sedan taxeringslängden för allmänna bevillningen blivit av prövningsnämnden granskad, skall magistraten med ledning därav upprätta en längd, upptagande stadens samtliga röstägande medlemmar och särskilt angivande, dels vilka som icke äro i staden mantalsskrivna, dels ock vilka som under kalenderåret uppnå myndig ålder, jämte summa för dels i staden mantalsskrivna röstberättigade, dels övriga röstberättigade. Anteckning i denna röstlängd rörande hinder för rösträtt må ske endast

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.)

genom angivande av den del av § 9, däri hindret beröres. Förrän röstlängden tillämpas, skall den för varje gång vara minst åtta dagar å kungjort ställe till granskning framlagd.

Innan något ärende — — — komma under prövning.

Missnöje med magistratens — — — inför magistraten företedda.

### § 16.

Ej må ärende å allmän rådstuga till behandling företagas förr, än det blivit vederbörligen berett av magistraten eller stadens drätselkammare eller annan av allmän rådstuga tillsatt styrelse, dit detsamma efter ärendets beskaffenhet hör, eller av särskilt för sådan beredning utsedda personer.

Skola två eller flera personer utses för beredning, varom ovan förmäles, sker valet proportionellt, på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1.

### § 17.

Mom. 1. Kan ärende, som vid allmän rådstuga handläggas, å den utsatta dagen icke till slut bringas, skall rådstugan fortsättas å annan dag och, därest rådstugan så besluter, kungörelse härom i vederbörlig ordning utfärdas. Beslutes icke kungörelse, har magistraten att, innan sammankomsten upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva dagen för rådstugans fortsättande.

Mom 2. Om vid ärendes behandling å rådstuga begäres uppskov med detsammans avgörande och minst en tredjedel av de närvarande därom förena sig, då skall ärendet uppskjutas till annan dag, som magistraten har att med iakttagande av de i § 15 givna föreskrifter kungöra.

Uppskov må ej ske i fråga om val eller mer än en gång i något ärende, såvida icke uppskovet beslutas av pluraliteten i vanlig ordning.

### § 18.

Mom 1. För varje fråga — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med

(*Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:*)

klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, är den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

c) beviljande av anslag för ändamål eller behov, som icke är nytt men för vilket under det löpande året anslag ej utgår, i stad, där högsta kommunalskatten för 100 kronors inkomst av kapital och arbete överstiger 10 kronor;

d) höjande av visst under det löpande året utgående anslag, då höjningen skulle utgöra:

1:o) mer än 25 % i stad, där högsta kommunalskatten överstiger 10 kronor men icke 13 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,

2:o) mer än 15 % i stad, där högsta kommunalskatten överstiger 13 kronor men icke 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,

3:o) mer än 10 % i stad, där högsta kommunalskatten överstiger 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;

e) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

f) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande, eller ingående av borgen;

g) efterskänkande av oguldna stadsutskylder.

Mom. 3. Med kommunalskatt avses i mom. 2 c) och d) utskylder till staden vare sig de beslutats å allmän rådstuga, av stadsfullmäktige eller å kyrkostämma.

Mom. 4. Efterskänkande av oguldna stadsutskylder må ske allenast, där, efter prövning av varje särskilt fall, verkligt ömmande omständigheter befunnits föreligga.

Mom. 5. Beslut om beviljande av anslag skall tillika innefatta, huruvida anslaget skall utgå av tillgängliga medel eller erforderligt belopp uttaxeras eller upplåning därav ske.

## § 24.

Mom. 1. Valet sker med slutna sedlar. Därvid skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må — — — själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel — — — vare ändock giltig.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Mom. 2. Valet får ej — — — inom vallokalen.

Vid valförrättning skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet tillhandahållas valmännen — — — valurnan är tom.

Valmännen äga — — — kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, varvid iakttages, att, — — — att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan — — — därtill utser.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, utöva rösträtt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Då uppehåll — — — röstningen avslutad.

## § 25.

För rösternas sammanräknande — — — avse själva fullmäktigvalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst. Det namn — — — första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke — — — rum i ordningen. Annan valsedel gäller såsom halv röst, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; såsom en tredjedels röst, där två av dessa namn uppförts i ordningen; såsom en fjärdedels röst, där tre av dessa namn uppförts i ordningen — — — högsta rösttalet.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal av mer än hälften av hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal) samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens rösttal — — — samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal — — — efter samma grunder.

2:o) I den mån — — — motsvarande tillämpning.

### § 28.

Mom. 1. Hava vid valet — — — de återstående platserna.

Mom. 2. Avgår stadsfullmäktig — — — tilldelats honom.

Vid den nya — — — själva fullmäktigvalet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valda, vilkens namn står främst på sedeln.

Den, som erhållit — — — inläggas under försegling.

Mom. 3. Finnes i fall — — — blivit vald.

### § 41.

För varje fråga — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver — — — en röst.

Till beslut i de uti § 18 mom. 2 angivna fall erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster.

I övriga frågor bestämmes, där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, utgången genom enkel röstpluralitet. Utfalla — — — lika antal röster.

Vad i § 17 mom. 2 samt § 18 mom. 3, 4 och 5 är för allmänna rådstugan stadgat — — — å stadsfullmäktige.

### § 56.

Ledamöterna i drättselkammaren — — — av allmänna rådstugan.

Sådant val sker, där två eller flera personer skola utses, proportionellt på sätt — — — ökat med 1.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Denna lag träder i kraft den 1 december 1918; dock skall vad i § 16 första stycket och § 41 tredje stycket enligt deras nya lydelse är stadgat gälla först från och med den 1 januari 1919.

Röstlängd, som upprättas år 1918, skall uppläggas enligt de nya bestämmelserna.

## Förslag

till

## Lag

Om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 7—11, 14 och 23 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

### § 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer, med inskränkning, varom stadgas i § 8 mom. 1, svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguett års ålder, därest han

a) är medlem av kommunen samt enligt § 40 förbunden att till densamma erlägga skatt,

b) icke häftar för oguldna stadsutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,

c) icke är omyndig förklarad, och

d) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

### § 8.

Mom. 1. För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att vid valet för boet rösträtt utöva.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

För näring eller — — — må ej röstas.

Mom. 2. Röstägande är berättigad — — — vittnens underskrift bestyrkt.

§ 9.

Varje röstberättigad äger en röst.

§ 10.

Mom. 1. Valet sker med slutna sedlar. Därvid skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må — — — själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel — — — vare ändock giltig.

Finns i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Mom. 2. Valförrättning får ej — — — inom vallokalen.

Vid valförrättning skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas valmännen — — — valurnan är tom.

Valmännen äga — — — kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, varvid iakttages, att, om han — — — tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan — — — därtill utser.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, utöva rösträtt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Då uppehåll — — — röstningen avslutad.

§ 11.

För rösternas sammanräknande — — — själva fullmäktigvalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst. Det namn — — — första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke — — — i ordningen. Annan valsedel gäller såsom halv röst, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; såsom en tredjedels röst, där två av dessa namn uppförts i ordningen; såsom en fjärdedels röst, där tre av dessa namn uppförts i ordningen — — — högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal av mer än hälften av hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal) samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens rösttal — — — samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal — — — efter samma grunder.

2:o) I den mån — — — motsvarande tillämpning.

#### § 14.

Mom. 1. Hava vid valet — — — de återstående platserna.

Mom. 2. Avgår stadsfullmäktig — — — tilldelats honom.

Vid den nya — — — själva fullmäktigvalet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valda, vilkens namn står främst å sedeln.

Den, som erhållit — — — inläggas under försegling.

Mom. 3. Finnes i fall — — — blivit vald.

#### § 23.

Mom. 1. För varje fråga — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter — — — stadsfullmäktig en röst.

Där ej — — — lika antal röster.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhållande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;



(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

c) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

d) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande, eller ingående av borgen;

e) efterskänkande av oguldna stadsutskylder.

Mom. 3. Efterskänkande av oguldna stadsutskylder må ske allenast, där, efter prövning av varje särskilt fall, verkligt ömmande omständigheter befunnits föreligga.

Mom. 4. Beslut om beviljande av anslag skall tillika innefatta, huruvida anslaget skall utgå av tillgängliga medel eller erforderligt belopp uttaxeras eller upplåning därav ske.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919; dock skall vad i § 23 mom. 2 och 3 enligt deras nya lydelse är stadgat gälla först från och med den 1 april 1919.

---

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 6, 7, 12, 13, 15, 23 och 35 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

### § 6.

Vid omröstning följes, *på landet*, vad för kommunalstämma och, *i stad*, vad för allmän rådstuga stadgat är i avseende på rösträtt samt dess utövning och överlåtande på annan person.

*Bihang till riksdagens protokoll 1918. 5 saml. 16 häft. (Nr 18.)*

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.)

De för kommunerna — — — till granskning framlagd.  
 Innan något ärende — — — komma under prövning.  
 Missnöje med kyrkostämmans — — — vid kyrkostämman företedda.

## § 7.

Där stads- och landsförsamlingar — — — varefter de för varje mening avgivna rösterna sammanräknas.

Vad sålunda är stadgat — — — med varandra förenade.

## § 12.

Kallelse till kyrkostämma — — — må sökas.

Har domkapitlet — — — kallelsen utfärda.

Kungörelsen uppläses — — — ånyo uppläsas.

För ärende — — — sådan stämma fattas.

Kungörelsen skall på ordförandens föranstaltande jämväl anslås å plats eller platser inom församlingen, som kyrkostämman för ändamålet bestämmer.

Tillkännagivande om tid — — — jämväl i denna tidning.

Tillkännagivandet skall — — — å kyrkostämman förekomma.

På kyrkostämma ankommande — — — nästföljande kalenderår,

Ordföranden skall — — — före stämman.

Den omständigheten — — — för stämmans hållande.

## § 13.

Mom. 1. De ärenden, som å kyrkostämma till avgörande företagas, skola förut vara vederbörligen beredda — — — lämpligt eller nödigt.

Val må dock kunna av kyrkostämma förrättas utan föregående beredning. Lag samma vare, där ärende kräver skyndsamt handläggning och icke avser utgift eller avhändande av församlingen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon församlingens rättighet.

Skola två eller flera personer utses för särskild beredning, varom ovan förmäles, sker valet proportionellt, på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

de närvarande röstberättigade församlingsmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

Mom. 2. Kan ärende, som av kyrkostämman handlägges, å den utsatta dagen icke till slut bringas, skall stämman fortsättas å annan dag och, därest stämman så beslutar, kungörelse härom i vederbörlig ordning utfärdas. Beslutes icke kungörelse, har ordföranden att, innan sammankomsten upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva dagen för stämmas fortsättande.

Mom. 3. Då jämlikt mom. 1 eller § 23 val sker proportionellt, äger ordföranden, om han med avseende å befarad tidsutdräkt eller av annan anledning så finner nödigt, att, sedan valseglarna avlämnats, och innan sammankomsten upplöses, utsätta annan dag för valförrättningens fortsättande och avslutande. I sådant fall skola vid stämman utses minst två personer att såsom kontrollanter närvara vid den fortsatta valförrättningen, och skall valurnan, i vilken de avlämnade valseglarna förvaras, omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar. Innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, skall ordföranden i kontrollanternas närvaro förvisa sig om att sigillen äro obrutna.

Särskild kungörelse om dag för valförrättningens fortsättande erfordras ej.

Mom. 4. Om vid ärendes behandling å stämman begäres uppskov med detsammas avgörande och minst en tredjedel av de närvarande därom förena sig, då skall ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att med iakttagande av de i § 12 givna föreskrifter kungöra.

Uppskov som nu är sagt må ej ske i fråga om val eller mer än en gång i något ärende, såvida icke uppskovet beslutas av pluraliteten i vanlig ordning.

## § 15.

Mom. 1. Sedan överläggningen förklarats — — — nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

- a) avhändande av fast egendom — — — av sådan egendom;
- b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;
- c) beviljande av anslag för ändamål eller behov, som icke är nytt men för vilket under det löpande året anslag ej utgår, i *församling på landet*, där högsta kommunalskatten för 100 kronors inkomst av kapital och arbete överstiger 9 kronor, i *stadsförsamling*, där högsta kommunalskatten för 100 kronors inkomst av kapital och arbete överstiger 10 kronor, samt i *förenade stads- och landsförsamlingar*, därest högsta kommunalskatten för 100 kronors inkomst av kapital och arbete i någon av församlingarna överstiger 10 kronor;
- d) höjande av visst under det löpande året utgående anslag i *församling på landet*,  
så vitt höjningen skulle utgöra:
  - 1) mer än 25 %, därest högsta kommunalskatten överstiger 9 kronor men icke 12 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,
  - 2:o) mer än 15 %, därest högsta kommunalskatten överstiger 12 kronor men icke 15 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,
  - 3:o) mer än 10 %, därest högsta kommunalskatten överstiger 15 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;
 i *stadsförsamling*,  
så vitt höjningen skulle utgöra:
  - 1) mer än 25 % i församling, där högsta kommunalskatten överstiger 10 kronor men icke 13 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,
  - 2) mer än 15 % i församling, där högsta kommunalskatten överstiger 13 kronor men icke 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,
  - 3:o) mer än 10 % i församling, där högsta kommunalskatten överstiger 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;
 samt i *förenade stads- och landsförsamlingar*,  
så vitt höjningen skulle utgöra:
  - 1) mer än 25 %, därest högsta kommunalskatten i någon av församlingarna överstiger 10 kronor men icke 13 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,
  - 2:o) mer än 15 %, därest högsta kommunalskatten i någon av för-

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

samlingarna överstiger 13 kronor men icke 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete,

3:o) mer än 10 %, därest högsta kommunalskatten i någon av församlingarna överstiger 16 kronor för 100 kronors inkomst av kapital och arbete;

e) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

f) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande, eller ingående av borgen;

g) efterskänkande av oguldna kommunalutskylder.

Mom. 3. Med kommunalskatt avses i mom. 2 c) och d) utskylder till kommunen, vare sig de beslutats å kommunalstämma eller å kyrkostämma.

Mom. 4. Efterskänkande av oguldna kommunalutskylder må ske allenast, där, efter prövning av varje särskilt fall, verkligt ömmande omständigheter befunnits föreligga.

Mom. 5. Beslut om beviljande av anslag skall tillika innefatta, huruvida anslaget skall utgå av tillgängliga medel eller erforderligt belopp uttaxeras eller upplåning därav ske.

## § 23.

Kyrkoherden, eller den — — — i kyrkorådet ordförande.

I skolrådet — — — vara ordförande.

I den — — — i stämman tillstådes.

Till ledamöter i kyrkorådet äger församlingen att å kyrkostämma utse, till det antal den finner lämpligt, för gudsfruktan och nit kända män eller kvinnor.

Till ledamöter — — — män eller kvinnor.

Väljes kvinna — — — avsäga sig uppdraget.

Skolrådet väljer — — — en vice ordförande.

I såväl kyrkorådet — — — icke understiga fem.

Ledamöterna — — — vunnit tillämpning.

Kyrkovärdar väljas å kyrkostämma för en tid av fyra år.

Då val av ledamöter i kyrkoråd eller skolråd äger rum, må, där församlingen så beslutar, jämväl utses suppleanter till lika antal. I avseende å valbarhet och tjänstgöringstid gälle för suppleant vad om ledamot är stadgat.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd eller skolråd skall ske proportionellt på sätt som därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal ordinarie ledamöter, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade församlingsmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

Avgår ordinarie ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstid, och har valet ej skett proportionellt, anställs fyllnadval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått. Avgår ordinarie ledamot, som utsetts vid proportionellt val, inkallas till ordinarie ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

### § 35.

De avgifter, om vilka kyrkostämman beslutar, skola, utom i de fall, för vilka annorlunda är i lag eller författning föreskrivet, utgå på sätt om bidrag till kommuns gemensamma utgifter är stadgat i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, med iakttagande därav — — — av kyrkostämman beslutas.

I fråga — — — icke ändring.

Angående den lindring — — — är särskilt stadgat.

---

Denna lag träder i kraft den 1 december 1918.

Den tredje ordinarie kyrkostämman för år 1918 må ej hållas före den 1 december.

---

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Häri genom förordnas, att §§ 4, 5, 11, 13, 16 och 25 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skola erhålla följande ändrade lydelse:

### § 4.

Rättighet att deltaga — — — för oguldna utskylder till församlingen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren. Den, som — — — församlings kyrkostämma.

### § 5.

Mom. 1. Varje röstberättigad äger en röst.

Mom. 2. De röstberättigade skola införas i behörig röstlängd, som överståthållarämbetet för varje år från uppborndsverket infordrar och låter tillställa församlingens kyrkoherde senast inom den 15 april, för att vid kyrkostämma före maj månads utgång justeras. De röstberättigades ordning i röstlängden bestämmas av vars och ens bostad eller, då röstberättigad icke bor inom församlingen, av läge å fastighet, eller rörelse, för vilken rösträtt utövas. För anmärkningar vare i längden nödigt rum lämnat. Anteckning rörande hinder för rösträtt må däri ske endast genom angivande av den del av § 4, däri hindret beröres.

Mom. 3. Röstlängd, som vid kyrkostämma — — — sin behörighet styrker.

Förvärvar någon — — — i röstlängden införd.

### § 11.

De ärenden, som å kyrkostämma till avgörande företagas, skola förut vara vederbörligen beredda — — — lämpligt eller nödigt.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Val må dock kunna av kyrkostämma förrättas utan föregående beredning.

Lag samma vare, där ärende kräver skyndsam handläggning och icke avser utgift eller avhändande av församlingen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon församlingens rättighet.

Skola två eller flera personer utses för särskild beredning, varom ovan förmäles, sker valet proportionellt, på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade församlingsmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

## § 13.

Mom. 1. Sedan överläggningen — — — med klubbslag.

Mom. 2. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet.

Mom. 3. Till beslut erfordras blott enkel pluralitet av de avgivna rösterna.

Mom. 4. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

## § 16.

Mom. 1. Kan ärende, som av kyrkostämma handlägges, å den utsatta dagen icke till slut bringas, skall stämman fortsättas å annan dag, och, därest stämman så besluter, kungörelse härom i vederbörlig ordning utfärdas. Beslutes icke kungörelse, har ordföranden att, innan sammankomsten upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva dagen för stämmas fortsättande. Den del av protokollet, som om sagda ärende handlar, skall icke justeras innan överläggning därom slutad är.

Mom. 2. Då jämlikt § 11 eller § 25 val sker proportionellt, äger ordförande, om han med avseende å befarad tidsutdräkt eller av annan anledning så finner nödigt, att, sedan valsedlarna avlämnats, och innan sammankomsten upplöses, utsätta annan dag för valförrättningens fortsättande och avslutande. I sådant fall skola vid stämman utses minst två personer att såsom kontrollanter närvara vid den fortsatta valförrätt-



(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

ningen, och skall valurnan, i vilken de avlämnade valsedlarna förvaras, omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar. Innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, skall ordföranden i kontrollanternas närvaro förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

Särskild kungörelse om dag för valförrättningens fortsättande erfordras ej.

Mom. 3. Om vid ärendes behandling å stämma begäres uppskov med detsammas avgörande och minst en tredjedel av de närvarande sig därom förena, då skall ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att med iakttagande av de i § 10 givna föreskrifter kungöra.

Uppskov må ej ske i fråga om val eller mer än en gång i något ärende, såvida icke uppskovet beslutas av pluraliteten i vanlig ordning.

## § 25.

Mom. 1. Kyrkoherden eller den — — — som skolrådet ordförande.

Mom. 2. Till ledamöter i kyrkorådet äger församlingen att å kyrkostämma utse till det antal, den finner lämpligt, för gudsfruktan och nitkända män eller kvinnor.

Mom. 3. Till ledamöter — — — män eller kvinnor.

Skolrådet väljer — — — en vice ordförande.

Mom. 4. Kvinna, som — — — avsäga sig uppdraget.

Mom. 5. I så väl — — — icke understiga fem.

Mom. 6. Ledamöterna i kyrko- och skolråden — — — åter inväljas.

Kyrkovärdar väljas å kyrkostämma för en tid av två år.

Mom. 7. Då val av ledamöter i kyrkoråd äger rum, må, där församlingen så beslutar, jämväl utses ett lika antal suppleanter. I avseende å valbarhet gälle vad om ledamot är stadgat. Tjänstgöringstid för suppleant är två år.

Vad här ovan — — — ledamöterna i skolrådet.

Val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd eller skolråd sker proportionellt på sätt som därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal ordinarie ledamöter, valet avser, ökat med 1, och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade församlingsmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

Avgår ordinarie ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstid, och har valet ej skett proportionellt, må vid nytt val annan utses i hans ställe. Den sålunda valde tjänstgör under den tid, som för den avgångne återstått. Avgår ordinarie ledamot, som utsetts vid proportionellt val, inkallas till ordinarie ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

---

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 4—6, 8 och 10 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

### § 4.

Valen av landstingsmän — — — med slutna sedlar.

Vid valen skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må — — — för viss meningsriktning).

Namnen skola — — — valet av landstingsmän.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel — — — vare ändock giltig.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

## § 5.

1. Rätt att deltaga i landstingsmannaval tillkommer inom den kommun, där han är mantalsskriven, en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

2 a) Val av landstingsmän — — — kommunalstyrelse på landet.

b) Valet förrättas — — — röstberäkningen äga rum.

c) Valet skall förrättas — — — valet noggrant angivas.

d) Ej må — — — inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid stämmans ordförande biträdes av två av densamma utsedda personer, skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas valmännen — — — valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva — — — kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, varvid iakttages, att, — — — att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden — — — själv därtill utser.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd, utöva rösträtt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Då uppehåll — — — sigillen äro obrutna.

De valmän — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter — — — i protokollet avtryckas.

Sedan valprotokollet upplästs — — — skall försändelsen assureras.

e) Domhavanden skall — — — från valens förrättande.

Vid förrättningen biträdes — — — är valförrättningen avslutad.

3 a) I stad förrättas valet inför magistraten.

Valet, som skall — — — noggrant angivas.

Om kallelse — — — rådstuga är stadgat.

I övrigt skall — — — är föreskrivet.

b) I stad — — — för sammanräkningen tillkännagivas.

För annan stadsvalkrets — — — skall försändelsen assureras.

Sammanräkningen av rösterna — — — mest spridda tidningar.

Valets utgång kungöres — — — är valförrättningen avslutad.

4. Vid avfattande — — — Kungl. Maj:t fastställs.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.)

## § 6.

För rösternas sammanräknande — — — en grupp (partigrupp).

Inom varje grupp — — — avse själva landstingsmannavalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst. Det namn — — — första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke — — — rum i ordningen. Annan valsedel gäller såsom halv röst, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; såsom en tredjedels röst, där två av dessa namn uppförts i ordningen; såsom en fjärdedels röst, där tre av dessa namn uppförts i ordningen — — — högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal av mer än hälften av hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal) samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens rösttal — — — samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal — — — efter samma grunder.

2:o) I den mån — — — motsvarande tillämpning.

## § 8.

1. Sedan valet — — — först tilldelats honom.

Den nya sammanräkningen — — — — landstingsmännen blivit valda.

Vid varje ny — — — landstingsmannavalet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall — — — vald till suppleant.

2. Vid valtillfället skall — — — blivit tidigare vald.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

## § 10.

Valbar till landstingsman är en-  
var inom landstingsområdet röst-

## § 10.

Valbar till landstingsman är en-  
var inom landstingsområdet röst-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

berättigad man, som uppnått tjugufem års ålder.

berättigad man *eller kvinna*, som uppnått tjugufem års ålder.

Landstingsman kan ej vara:

a) den som icke råder över sig och sitt gods;  
 b) den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra nämnda påföljd;

c) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

*Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.*

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper som för valbarhet till landstingsman.

Landstingsman eller suppleant må ej kunna uppdraget sig avsäga, såvida han ej fyra år tjänstgjort såsom landstingsman eller uppnått 60 års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av landstinget godkännes.

*Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

År 1920 skola å stadgad tid inom samtliga landstingsområden i riket val av landstingsmän jämte suppleanter äga rum, gällande för två år från och med den 1 september 1920. Tjänstgöringstiden för de landstingsmän och suppleanter, som dessförinnan utsetts, skall utgå den 31 augusti 1920, där ej enligt särskilt stadgande tjänstgöringstiden för dem upphör tidigare.

(Kungl. Maj:ts och utskottets förslag:)

## Förslag

till

## Lag

om ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913.

Häri genom förordnas, att 1 § i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913 skall erhålla nedan angivna lydelse och att i följd härav lagens överskrift skall lyda som följer:

Stadga om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.

### 1 §.

Då val av kommunalnämnd, drätselkammare, kyrkoråd och skolråd, gemensamt kyrko- och skolråd samt landstings förvaltningsutskott, så ock val av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande å kommunalstämma, inom kommunalfullmäktige, å allmän rådstuga, inom stadsfullmäktige, å kyrkostämma eller inom landsting, äro proportionella, skall vid valens förrättande iakttagas, vad här nedan i 2—7 §§ är föreskrivet.

2:o) att

- a) herr Sändlers motion,
- b) herr Olof Olssons motion,
- c) herr Clasons m. fl. motion,
- d) herr Sternes motion,
- e) herrar Hanssons i Stockholm och Möllers motion,
- f) herr Vennerströms m. fl. motion nr 398,
- g) herr Vennerströms m. fl. motion nr 399,
- h) herr Normans motion,

- i) herrar Magnussons i Tumhult och Räfs motion,
  - k) herr Hildebrands motion, samt
  - l) herr Adelswärds motion,
- i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets under punkten 1:o) gjorda hemställan, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 juni 1918.

På konstitutionsutskottets vägnar:

OTTO MANNHEIMER.

### Reservationer:

*dels av herrar Clason, Bellinder, K. J. Ekman, von Geijer, von Mentzer och greve Alexander Hamilton, som anfört:*

»Det ur olika synpunkter otillfredsställande och ohållbara i Kungl. Maj:ts förevarande proposition är i motioner, som avgivits från vår sida, så utförligt uppvisat, att vi icke anse oss här behöva upprepa våra skäl mot det kungliga förslaget. Vad utskottet gent emot dessa motioner anfört, synes oss icke i minsta mån rubba dessa erinringar. Vi hava på grund härav inom utskottet yrkat avslag på den kungliga propositionen och på utskottets hemställan.

Med hänvisning till vad som anförts i herr Clasons m. fl. och herrar Magnussons i Tumhult och Räfs motioner hava vi däremot yrkat, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 290, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av frågan om den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation och därvid tillämpliga rösträttsnormer samt den i samband därmed stående frågan om sättet för första kammarens bildande, allt under former, som säkerställa den kommunala förvaltningens sunda utveckling och trygga bibehållandet av ett verkligt tvåkammerssystem;»

*dels* av herr *Hildebrand*, som anförde:

»Under hänvisning dels till mitt instämmande i syftet med herrar Magnussons i Tumhult och Räfs motion beträffande anordnandet av den kommunala rösträtten och dels till min motion i förstakammarfrågan har jag inom utskottet hemställt om bifall till samma yrkande om allsidig utredning, vari herrar Clasons m. fl:s ovan införda reservation utmynnar;»

*dels* av herrar *Sundberg* och *Norman*, som yrkat avslag å såväl den kungliga propositionen som utskottets hemställan;

*dels* av herrar *Olof Olsson*, *Hallén*, *Sterne* och *Magnusson* i Kalmar, som anförde:

»Vi hava inom utskottet biträtt Kungl. Maj:ts proposition om den lika kommunala rösträtten av samma skäl, som de socialdemokratiska medlemmarna av rösträttssakkunnige i sin principdeklaration anförde. Vi anse nämligen med dem, att den graderade röstskalans avskaffande är 'det främst väsentliga i den reform, som demokratien nu måste kräva' och att därför vänsterns *samlade* ansträngningar måste inriktas på detta mål. Först när den 40-gradiga skalan avskaffats, öppna sig på allvar möjligheterna till den *allmänna* och lika kommunala rösträttens genomförande, vilket alltjämt är för oss ett oeftergivligt slutmål.

Vi hava därjämte biträtt utskottets avstyrkande av de motioner, som beröra frågan om första kammaren. Dock taga vi bestämt avstånd från det ståndpunktstagande till tvåkammerssystemet, som framträder i utskottets motivering. Varken motionen om enkammersystem eller yrkandet på omläggning av kamrarnas inbördes förhållande har av utskottet upptagits till den allvarliga omprövning, som saken kräver. Dessa frågor måste därför enligt vår mening tillsvidare hållas öppna;»

*dels* av herr *Olof Olsson*, som i frågan om rösträtt för sterbhus hemställt om bifall till sin motion;

*dels* av herr *Sterne*, som påyrkat följande ändringar i Kungl. Maj:ts förslag:

### Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

#### § 18.

De ärenden, som å kommunalstämma till avgörande företagas, skola förut vara vederbörligen beredda av kommunalnämnden eller annan av kommunen tillsatt nämnd eller styrelse, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer.

Val må dock kunna av kommunalstämma förrättas utan föregående



beredning. Lag samma vare, där ärende kräver skyndsam handläggning och icke avser utgift eller avhändande av kommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon kommunens rättighet.

Skola två eller flera personer utses för särskild beredning, varom ovan omförmäles, sker valet proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1; och har i sådant fall stämman att bland de närvarande röstberättigade kommunmedlemmarna utse erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden.

### § 21.

Mom. 1. Sedan överläggningarna förklarats — — — — eller nej besvarats.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna enligt den vid omröstningen följda röstgrund. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

- a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;
- b) beviljande av anslag — — — behov;
- c) beviljande av anslag — — — upplåning;
- d) upptagande eller förnyande av lån — — — av borgen;
- e) förändring, jämlikt § 27, i sättet för utövande av den kommunalstämman tillkommande beslutanderätt.

Mom. 3. Beslut om beviljande — — — upplåning därav ske.

### § 27.

Mom. 1. Uti kommun med över 3,000 invånare skall åt fullmäktige överlåtas att med kommunalstämmans rätt handlägga och avgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, med de villkor och undantag här nedan sägs.

Mom. 2. I kommun med 3,000 invånare eller därunder må det på kommunalstämman ankomma, huruvida den vill åt fullmäktige sin beslutanderätt överlåta.

Sådant beslut skall hos Konungens befallningshavande ofördröjligen anmälas. Förslag om detsamma upphävande må icke väckas förrän fyra år efter beslutets fattande.

Om den röstövertikt, vilken till beslut i oförmälda frågor erfordras, stadgas i § 21 mom. 2.

### Förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

#### § 18.

Mom. 1. För varje fråga — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke sluten omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, är den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

c) beviljande av anslag, vartill medel — — — genom upplåning;

d) upptagande eller förnyande — — — ingående av borgen.

e) förändring, jämlikt § 7, — — — tillkommande beslutanderätt.

Mom. 3. Beslut om beviljande av anslag — — — eller upplåning därav ske.

### Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

#### § 23.

Mom. 1. För varje fråga — — — eller nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter — — — stadsfullmäktig en röst.

Där ej — — — lika antal röster.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom — — — stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

c) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

d) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande eller ingående av borgen;

Mom. 3. Beslut om beviljande av anslag — — — eller upplåning därav ske.

**Förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.**

### § 15.

Mom. 1. Sedan överläggningen förklarats — — — nej besvaras.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där omröstning ej begäres, med klubbslag. Omröstning skall verkställas efter upprop och, därest icke slutna omröstning begäres, ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

Mom. 2. Till beslut erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, då beslutet avser:

a) avhändande av fast egendom — — — av sådan egendom;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov.

c) beviljande av anslag, vartill medel — — — genom upplåning;

d) upptagande eller förnyande — — — ingående av borgen;

Mom. 3. Beslut om beviljande av anslag — — — eller upplåning därav ske.

---

Herr *Räf* har anhållit få antecknat, att han, som närvarit under hela behandlingen av ärendet och vid de preliminära besluten samt vid utlåtandets justering, dock icke närvarit vid beslutens slutliga fastställande.

---